

ELÉGTÉTEL NÉLKÜL

A küszöbön egy lányka jelent meg, és köszönt:

— Kezét csókolom!

— No, gyere, gyere... Ne köszönj nekem kezét csókolomot. Nem tudtam, hogy délután érkezel. Az esti vonattal vártalak. Készülőd-tünk is elébed Trézsikével — magyarázkodott a lánynak, majd helyet kínált meg: — Tessék, foglalj helyet. Rakd le a csomagjaidat. Hogy utaztál? Megismeresz? Fáradt vagy? Mindjárt jön Trézsike, a házve-zető néni, és majd ad egy kis hűsítőt. Meg is mosakodhatsz. No, ül-jél már le! Ne szégyenlősködj... hiszen... hogy is mondjam csak... hát ez a te második otthonod... vagy ha akarod, most már az első és mindenkori otthonod lehet...

A férfi nem akart kifogni a szóból, választ sem várva állandóan kérdezett, beszélt. Örömeben azt sem tudta, hogy hova tegye a jövevényt. Ági, a lány pedig csak állt, kissé idegenkedve nézett körül, majd az állandóan beszélő férfit figyelte. Alig szólt egy-két udva-rias szót, a férfi ismét elárasztotta kérdéseivel:

— Mi jót cselekszik mostanában az én drága jó barátom, ott abban az isten háta mögötti faluban?

— Szánt, vet, arat, malacokat etet, méhekkal bíbelődik — vágta rá egyből Ági, és örült, hogy végre válaszolhatott.

— Levelet hoztál?

— Nem, majd postán küldik — válaszolt ismét Ági.

— Legalább üzentek valamit? Tudatták veled, hogy kihez jöttél?

— Elmesélték, hogy háborús bajtársak... Azt is mondták, hogy a házvezetőnője megvénült, és szeretne valakit a házba fogadni, aki irányítaná a háztartást. Szívesen jöttem. Remélem, segítségére lehetek.

— Tehát tudod, hogy miért jöttél. De talán azt is mondták, hogy lányomnak tekintelek. Majd itt folytatod tovább az iskoláid. Valami-kor, nagyon régen így egyeztünk meg barátommal. Most, hogy felcse-peredtél, majd itt élsz nálam. Hiszen tudod, minden nyáron megláto-gattalak benneteket, csak ebben az évben nem. Most te jöttél el hoz-zám. Látom, hogy megnőttél, megerősödtél. Jól van, nagyon jól van, minden pontosan úgy történik, ahogyan elterveztük. Ha nagyon meg-szereted ezt a helyet, örök életedre maradhatsz. Hány családja is van már ettől az asszonytól az én drága barátomnak?

— Őt féltestvérem maradt otthon.

— Őt gyerekekkel elég sok baj van. Mire felnevelik, megkopaszod-nak, vagy megöszülnek a szülők. Neked jó lesz itt nálam. Ha jól ta-nulsz, és gondosan ügyelsz mindenre, az örökösöm lehetsz.

— Ó, köszönöm szépen, de hát azért néha haza is szabad lesz talán majd mennem. A testvérkéim...

— Persze, persze, majd olykor-olykor ellátogatsz. Ajándékot is vihetsz a kicsiknek.

— Köszönöm szépen — szólt kissé szorongva Ági.

— Most pedig szólunk Trézsinék, és megkérjük, mutassa meg a szobádat. Trézsike! — kiáltott a férfi.

Kisvártatva csoszogó léptekkel, valami halk dald dúdolva, begurult egy kövér, őszhajú néni az ajtón. Örökkön mosolygó arca most is fénylett a boldogságtól. Amint megérkezett, felsikoltott, majd hirtelen átölelte, össze-vissza csókolta a lányt, és már hívta is:

— Gyere, leikecském, Ágikám, gyöngyöm!

Majd kézenfogta és elvezette.

A lány észre sem vette, hogy a soha nem látott néni a nevéen szólítja. Napfényes, tágas, szépen berendezett szobába értek. Trézsike korát és súlyát meghazudtoló fürgeséggel mozgott, és amikor Ági a számára készített ágyhoz ment, és ismét szét akart nézni, Trézsike hirtelen mozdulattal hanyatt lökte és egyből a puha pelyhes ágyba zuhant. Ági hirtelen felsikoltott, a váratlan esemény ellenére azon nyomban felocsúdott, és akkorát kacagott, hogy csak úgy visszhangzott a folyosó.

Egy hónap múlt el azóta, hogy Ági beköltözött a városba. Lassan elszokott a koránkeléstől. A tehének fejésére sem gondolt már. Testvérkéi nem sikongtak körülötte... Egy hónap múltán azonban valami mégis hiányzott neki. Reggel ébredéskor már várta a reggeli. Piaci napokon bevásárolni mentek. Dél előtt főzés. Délben, mire Ambrus bácsi hazaérkezett, minden készen állott. Ebédeltek, utána pihenés, délután séta, kirándulás, és néha egy kevéske számolás, olvasás, tanulás, szóval előkészületek az iskolára.

Csak nagy ritkán maradt egyedül. Mindig körülötte csoszogott Trézsike. Naponta kitalált valamit: nyalakodtak, táncoltak. Egyszer aztán kártyát is vetett neki, szép jövőt, gazdagságot, gondtalan életet jósolt. Trézsike olykor kiszámíthatatlan volt. Eszébe jutott valami, és már vele is kellett menni. Máskor meg egyszerűen bejelentette, hogy fürdés. Mese, szabadkozás, minden hiábavalónak bizonyult. Trézsike már vetkeztette is, és mint valami kislányt elől-hátul jól megfürdette, aztán magára hagyta, hogy tisztálkodjék tovább. Az ilyen hirtelen bekövetkezett fürdés után vagy látogatót fogadtak, vagy sétálni mentek. Ambrus bácsi délutánonként igényt tartott arra, hogy egy-két órát vele töltsenek. Ilyenkor beszélték meg, mit mire költenek, hova mennek a következő napokon, és ha más nem volt, hát tanulással töltötték az időt. Elszaladt egy hónap. Úgy tűnt, mintha tegnap érkezett volna, és mégis, amikor magára maradt, valami honvággyféle kínozta, visszaki-vánkozott oda, ahonnan jött: a nehéz munkára emlékeztető falusi életbe.

Ambrus bácsi az utóbbi időben mindjobban várta a postát. Amikor délben hazaérkezett, sokszor köszönés helyett azt kérdezte, hogy hozott-e levelet a posta. A válasz minden esetben az volt, hogy nem. Egy nap aztán váratlanul bejelentette, hogy hajnalban utazik. Azt mondta, hogy átutazik majd azon a falun is, ahonnan Ági jött. Megmutatta a játékokat, amelyeket a barátja családjának, Ági féltestvéreinek visz.

Azon a napon, amikor Tamás Ambrus elutazott, megérkezett a várva várt levél. Ági vette át. Azonnal felismerte az otthoniak durva kézírását. Befutott a szobába, Trézsikéért kiáltott, és már bontotta is fel a levelet. Mire Trézsike megérkezett, a levél egy részét már el is olvasta. Amikor Trézsike meglátta a levelet, azonnal kikapta Ági kezéből.

— Miért bontottad fel Ambrus bácsi levelét? — vonta kérdőre Ágit, majd kétségbeesetten nézte a lányt, és zsebébe gyúrta a levelet.

Ági válasz nélkül hagyta a kérdést. Magába roskadva ült. Csak nézett, hosszan maga elé nézett, és úgy látszott, hogy minden pillanatban elsírja magát. Trézsike néhány lépésre állt tőle. Nem tudta, mihez kezdjen. Lassan közeledett feléje, és meg akarta simogatni. A kislány abban a pillanatban felzokogott. Az asztaira borult és fájdalmasan sírt.

A késő délutáni órákban Ági és Trézsike a veranda hűvösében ültek. Trézsike átfogta a lány vállát, és mesélt, beszélt neki... Ági néha elővette a zsebkendőjét, hogy felitassa szivárgó könnyét, és csak hallgatta, hosszú ideig minden szó nélkül a mellette ülő Trézsikét.

— Anyám ismerte az anyádat, ő sokat mesélt nekem róla — mondta Trézsike —, de ha már mindent tudni akarsz, talán elsősorban is arról az ismeretlen asszonyról kellene beszélnem, aki akkoriban tűnt el, amikor én ide kerültem ebbe a házba. Kislány voltam. Az az asszony naponta megfordult itt. Rongyos öltözékben hordta a vizet a kútról, és más nehezebb munkát végzett. Csekélyke pénzt kapott, de enni, azt mindig adtak neki. Egyszer aztán hosszú ideig nem jött... Abban az évben korán érkezett a tavasz. A fák virágosak voltak. Az emberek, mint a méhraj mentek, sétáltak az utcán, parkban, temetőben. Ekkor tudódott ki, hogy az az asszony, akit már hosszú ideje nem láttunk, azon a télen leánygyermeket hozott a világra. Egy üres kriptában nevelgette, egészen tavaszig. Állítólag a temetőcsősz tudott róla. Akkoriban sok mindennel gyanúsították a temetőcsőszet, még végül is elcsitult minden. Amikor anyád megszületett, és a kriptából ide került a házba, Ambrus bátyád már felcseperedett, iskolás gyerek volt.

— Miért mondja, hogy Ambrus bátyám, amikor ő azt állítja önmagáról, hogy az apám. Ó, az a levél! — Ágit ismét zokogás rázta meg.

— Ne sírj, gyermekem. Semmit sem tudni. Látod, ők ketten, maguk sem tudják... Érted? Nem tudják, hogy melyiknek a lánya vagy... A háború minden bajával rázúdult erre a világra is... Annak a szegény, vízholdó asszonynak a lánya már megnőtt. Tamás Ambrus és Fekete József katonák voltak...

Ágit ismét a zokogás rázta, de alighogy lélegzethez jutott, kérlelte Trézsikét, mondja tovább. Már Trézsike is sírt, ölegette a kislányt. A levél sem volt már titok, megtudták, hogy az a másik ember, aki Ágit nevelte, nem akar lemondani róla. Lányának tartja, és minden meg egyezést semmisnek tekint. Nincs háborús bajtárs. Nincsen senki, semmi, csak kapja vissza a lányát...

*

A két férfi farkasszemét nézett egymással. Az asszonyka ott regegett mellettük, és kérlelte őket, hogy ne bántsák egymást. Tamás Ambrus a délutáni vonattal érkezett. A nyilatkozatért jött. A háborús

estén tett fogadalom alapján kéri a nyilatkozatot. A törvény felé nincsen többről szó, mint hogy Ági neve mellől töröljék a Fekete nevet, és maradjon mindörökre Tamás Ági. Ez a törvény felé. És mi az, amiben nem egyeznek? Mi az, amiért szembenéznek egymással?

Ki tudja hanyadszor és hány felvetett érveléssel idézi Tamás Ambrus azt a tizegynéhány év előtti estét?! Igen, Fekete József, te akkor már nős ember voltál, itthon fiatal feleséget hagytál... De a háború... a halál közelsége belesodort egy könnyelmű percbe... Tamás Ambrus még legény volt... Együtt járták a csatatereteket, együtt szerették a lányokat, és együtt ittak, ahol csak ihattak... Csak később tudták meg, hogy az a lány, akkor este a sötétben, aki két katonakenyéréért mindent megengedett, mert éhes volt, csak másnap tudták meg, hogy az a lány, Tamás Ambrus régi ismerőse, annak a vízhordó asszonynak a lánya... Megsajnálták, és beajánlották ahhoz a családhoz dolgozni, akiknél később a kicsi megllett...

— Azt már a feleséged is tudja, Fekete József, hogy ezt a gyermeklányt úgy vetted magadhoz, hogy évi járadékom ellenében felneveled... Én nem nősültem meg, mert a lányt boldoggá akarom tenni, rendezett életet akarok neki biztosítani... Férjhez akarom adni, hogy az a lányomat megszakadjon, amely családom és házam körül keletkezett a nagyanyjától kezdődően, eddig a lányig... Én nem nevelhettem a lányt — folytatta Tamás Ambrus —, mert szüleim haláláig nem rendelkezték semmivel, csak annyival, amennyit járulékként évenként megkaptál a lányom neveléséért... Most csak a nyilatkozatért jöttem... Csak az ígéret beváltásáért jöttem.

*

A helyszínelő bizottság megállapította, hogy Tamás Ambrust súlyos tárgyjal fejbe sújtották, amitől szörnyethalt.

Fekete József, mindent bevallott. Elmondta élete történetét. Arra a háborús estére úgy emlékezett vissza, hogy azt a lányt ő szerezte meg elsőnek, és csak utána néhány órával később lett Tamás Ambrusé... Nem tagadta, hogy egész délután vitatkoztak, és hogy idegei felmondták a szolgálatot... Az ágyvégben tartják a kézimangorlót... Onnan rántotta ki és sújtott Tamás Ambrus fejére...

Arra a kérdésre, hogy megbánta-e tettét, nem tudott mit válaszolni. Majd később megjegyezte, hogy nem tudja, mit kell megbánnia... Elmegy, vállal minden büntetést, csak a lányt, a lányát, mert az az ő lánya, azt adják vissza neki...

Fekete József felesége is azt mondta, hogyha nem az ő férje üti le Tamás Ambrust, akkor az üti le őket, mindkettőjüket... Hat gyerek apja. A lányt ő nevelte. Együtt mentek annak idején férjével érte, hogy elhozzák attól a családtól, akinél a lányanya hagyta, azzal a levéllel. A lány anyja még ma sem került elő... Otthagya a gyereket azzal, hogy megadta annak a két férfinak a címét, akikkel életében először eltöltött néhány órát. Elmentek a kicsiért. Igaz, hogy Tamás Ambrus pénzén utaztak. Az is igaz, hogy évi járadékot kaptak, és Tamás minden nyáron meglátogatta őket. De az is igaz, hogy a lánynak mindig együtt hazudtak. Arról beszéltek neki, hogy édesanyja meghalt.

Úgy tudta, hogy az a másik öt gyerek az ő féltestvére. Nem igaz. Mindent vállaltak, csak hogy soha ne tudja meg születésének körülményeit. Nem is tudta meg. A múlt nyáron aztán Ági jelenlétében megbeszélték, hogy bemegy Tamás Ambrushoz a városba, és ott folytatja iskoláit. Elment. Ezen a nyáron elment Ági. Csak mikor már nem volt itthon, akkor érezték hiányát. Ekkor döbbsentek rá, hogy nem tudnak tőle megválni. Ezért nem küldték el a beleegyező nyilatkozatot arról, hogy Tamás Ambrus a maga nevére írathatja Ágit, vagy hogy örökbe adják neki.

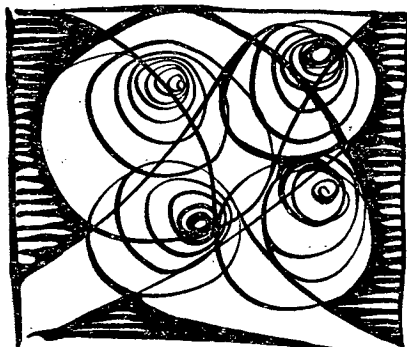
*

Tamás Ambrus elmulasztott valamit. Nem készített végrendeletet. Azon a hajnalon, amikor elindult abba a mészai faluba, hogy felkeresse háborús bajtársát, nem gondolta, hogy nem kerül vissza élve. Elmulasztotta a végrendeletet, és így vagyónából semmi sem jutott Tamás-Fekete Áginak.

És ha készített volna végrendeletet? És ha mindent Ágira hagy? Nem tudni, jutott volna-e, kellett volna-e valami a lánynak. Vagy talán jobb anyagiak közé kerültek volna Feketék? Nem tudni, semmit sem lehet tudni, hogy mi lett volna, ha a végrendelet szerint örökséghez jut Ági.

Azon a napon, amikor Trézsike és Ági tudomást szereztek a történetekről, egymás nyakába borulva sírtak. Egész nap tétlen vártak valamire. Később már az is fájt nekik, ha egymást látták. Nem ettek, nem ittak. Segítségre vártak. Embereket vártak, akik majd segítenek rajtuk.

A délutáni órákban megérkeztek Tamás Ambrus rokonai. A lányt keresték, azt a lányt, akiért halálba ment Ambrus. Mit akarthattak vele? Látni akarták, vagy a végrendeletre voltak kíváncsiak? Ki tudná megmondani? Trézsike vette észre, hogy nincs a lány... Eltűnt... Semmit sem vitt magával, csak abban ment el, ami rajta volt. Még azokat a dolgokat is otthagya, amelyeket magáénak mondhatott. Eltűnt... Elment apátlan-anyátlan életével... Talán azzal a megrendítő tudattal, hogy életével folytatódik nagyanyja és anyja fájdalmas sorsa...

TRÉZSIKE 73.